

РОЗДІЛ III. Теорія і практика перекладу. 22, 2012

неозначених кількісних характеристик, саме тому ми вивчили фразеологічні словосполучення з нумеральним компонентом, опрацювали семантичні шляхи утворення зазначених одиниць, а також засоби їх передачі українською мовою. Під час аналізу шляхів творення семантики фразеологічних одиниць з нумеральним компонентом було виявлено, що вони формуються під впливом метафоризації, метонімізації, таких тропів, як синекдоха, гіпербола та літота, а також меншою мірою каламбурів. Способами їхнього перекладу є: повні, часткові еквіваленти, варіантні відповідники, а також калька та описовий переклад.

У ході дослідження було представлено загальну характеристику фразеологічних словосполучень з нумеративним компонентом, проаналізовано шляхи творення їх семантики та розглянуто способи перекладу цих словосполучень. Наведені теоретичні відомості й приклади можуть бути використані у наукових дослідженнях із фразеології, у навчальному процесі при викладанні курсу сучасної англійської мови та практики перекладу у вищій школі, а також для укладання методичних посібників.

Список використаної літератури

1. Білоноженко В. М. Функціонування та лексикографічна розробка українських фразеологізмів / В. М. Білоноженко, І. С. Гнатюк – К. : Наук. думка, 1989. – С. 48.
2. Жаботинская С. А. Числительные современного английского языка (К вопросу о категориальном статусе) / С. А. Жаботинская – К. : Наук. думка, 1982. – 350 с.
3. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства. Загальні питання мовознавства : підруч. для студ. філол. спец. вищ. закл. освіти / М. П. Кочерган. – К. : Академія, 2000. – 367 с.
4. Медвідь О. М. Системно-функціональні особливості квантитативних одиниць (на матеріалі сучасної англійської мови) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / О. М. Медвідь ; Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Х., 2001. – 18 с.
5. Прядко І. А. Шляхи творення семантики фразеологічних одиниць з нумеративним компонентом в українській мові / І. А. Прядко // Учені зап. Таврій. нац. ун-ту ім. В. І. Вернадського. Серія : Філологія. – 2007. – Т. 20(59), № 6. – С. 106–111.
6. Самочорнова О. А. Логіко-граматична категорія кількості та лексичні засоби її вираження в сучасній англійській мові / О. А. Самочорнова. – Вінниця, 2007. – 13 с.
7. Швачко С. А. Полиаспектность и полифункциональность английских числительных / С. А. Швачко // Вісн. ХНУ. – 2004. – № 635. – 198–201.
8. Швачко С. О. Квантитативні одиниці англійської мови: перекладацькі аспекти / С. О. Швачко. – Вінниця : Нова кн., 2008. – 128 с.
9. Швачко С. О. Конспект лекцій з курсу «Вступ до мовознавства» / С. О. Швачко, І. К. Кобякова. – Суми : СумДУ, 2002. – 105 с.

Статтю подано до редколегії
12.03.2012 р.

УДК 81'255:811.133

Л. С. Дячук – аспірант Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Гендерно орієнтовані стратегії і практика сучасного українського художнього перекладу

*Роботу виконано на кафедрі теорії та практики
перекладу з романських мов ім. М. Зерова
КНУ ім. Тараса Шевченка*

Статтю присвячено аналізу стратегій, які використовують перекладачі для перекладу французьких «жіночих» романів. Наведені приклади засвідчують, що перекладачі вдаються і до інтенсифікації, і до нівелювання гендерних позицій оригіналів.

Ключові слова: гендерно орієнтовані стратегії перекладу, фемінізація перекладу, маскулінізація перекладу, жінка-перекладач, чоловік-перекладач.

© Дячук Л. С., 2012

Дячук Л. С. Гендерно ориентированные стратегии и практика современного украинского художественного перевода. Стаття посвящена аналізу стратегій, которые используют переводчики для перевода французских «женских» романов. Приведенные примеры свидетельствуют о том, что переводчики прибегают как к интенсификации, так и к нивелированию гендерных позиций оригиналов.

Ключевые слова: гендерно ориентированные стратегии перевода, феминизация перевода, маскулинизация перевода, женщина-переводчик, мужчина-переводчик.

Diachuk L. S. Gender-Oriented Strategies and Practice of Modern Ukrainian Literary Translation. This article examines the strategies used by translators for translation of French «women's» novels. These examples show that the translators resort as to intensify and to leveling the gender position of originals.

Key words: gender-oriented strategies of translation, feminization of translation, masculinization of translation, translator-woman, translator-man.

Постановка наукової проблеми та її значення. Актуальність цієї теми дослідження зумовлена малою кількістю за кордоном та відсутністю у вітчизняному перекладознавстві ґрунтовних практичних досліджень стратегій, які використовують перекладачі для перекладу «жіночих» романів. Особливо важливою така потреба щодо проведення практичних перекладацьких студій постає на фоні видання останнім часом українською мовою багатьох сучасних французьких художніх творів, особливо «жіночих», у межах Програми сприяння видавничій справі «Сковорода», яку здійснює Посольство Франції в Україні спільно з Міністерством закордонних та європейських справ Франції.

Мета статті – проаналізувати практичний бік гендерно орієнтованих перекладацьких стратегій, які використовують перекладачі (чоловіки та жінки) під час відтворення перекладу гендерних маркерів французьких «жіночих» романів.

Предмет дослідження – особливості стратегій перекладу французьких «жіночих» романів українською мовою.

Об'єктом дослідження є перекладацькі трансформації, які використовують перекладачі (чоловіки та жінки) текстів сучасних французьких письменниць і які впливають на гендерну адекватність перекладів.

Матеріалом дослідження слугували теоретичні розвідки стосовно феміністичних стратегій перекладу, оригінали романів французьких письменниць Анні Гавальди «Я його кохала» і Маргеріт Дюрас «Коханець» та їхні переклади українською мовою.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що вперше в Україні здійснено спробу аналізу перекладів сучасних французьких «жіночих» романів із погляду повноти відтворення їхньої гендерної маркованості українськими перекладачами, а також аналізу перекладацьких трансформацій, які використовують перекладачі/перекладачки, реалізуючи свої стратегії перекладу.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Останнім часом поняття *фемінізм* стало важливим складником аналізу перекладацького процесу. Однак теоретичні розвідки, присвячені цій проблематиці потребують підтвердження чи спростування практичними прикладами.

Що ж до феміністичних стратегій перекладу, то саме практична діяльність канадських перекладачок Б. Годар, М. Ваїлдмен, С. де Лотбінсьєр-Гарвуд, Л. фон Флотов сприяла їхньому усвідомленню потреби інкорпорування засад феміністичної ідеології в переклад для подолання патріархальних підвалин у мові та суспільстві. Перекладачі почали обстоювати своє бачення перекладного тексту, прагнучи того, що було названо «*wo-manhandling the text in translation*», тобто утвердження жіночої/чоловічої сутності перекладача в тексті перекладу [3, 93].

Засадничими щодо систематизації та класифікації феміністичних стратегій перекладу й сьогодні є дослідження Л. фон Флотова [2] та Ф. Масард'ї-Кенней [5]. Основними феміністичними стратегіями перекладу Л. фон Флотов вважає «доповнення» (*supplementing*), «передмову» (*prefacing*), «виноски» (*footnoting*), а також «пограбування» (*hijacking*), коли задля певної мети відбуваються маніпуляції з текстом під час перекладу. Ф. Масард'ї-Кенней запропонувала іншу модель класифікації феміністичних стратегій перекладу, розділяючи їх на дві основні стратегії, кожна з яких поділяється на три підкатегорії. Стратегія, яка є «залежною від автора», включає «віднайдження» (*recovery*), «коментар» (*commentary*) та «перешкоду» (*resistancy*), а стратегія «залежна від перекладача» передбачає «коментар» (*commentary*), «текст для порівняння» (*parallel texts*) та «співпрацю» (*collaboration*) [5, 59].

Як реакція на процес надмірної фемінізації суспільства та суспільного життя процес інкорпорування феміністичних теорій у переклад та перекладознавство з'явилися переклади текстів, виконаних

у такий спосіб, що перекладачів назвали «фалоперекладачами» (*phalloslators*). Такі перекладачі неадекватно інтерпретують текст, написаний жінкою, застосовуючи «фалоцентричні», маскуліні стратегії [4, 473], тобто в процесі перекладу ці «фалоперекладачі» спотворюють оригінал, підпорядковуючи його здавна домінувальній патріархальній ідеології.

Отже, проблеми гендерно орієнтованих стратегій перекладу ставлять перед дослідниками перекладів сучасних художніх творів завдання емпіричного аналізу тих стратегій і методів, які перекладачі використовують під час перекладу «жіночих» текстів, що дасть змогу зробити висновки про маскуліну (фалоцентричну), феміністичну чи нейтральну щодо гендеру спрямованість перекладного тексту та його автора (авторки).

Саме цю гендерно марковану чи нейтральну «налаштованість» перекладачів (перекладачок) спробуємо виявити під час аналізу перекладів двох французьких «жіночих» романів. Зокрема, йтиметься про те, які методи використовували Марія Венгренівська для реалізації вибраної стратегії перекладу роману французької письменниці Анни Гавальди «Я його кохала», та Роман Осадчук, перекладаючи роман Маргеріт Дюрас «Коханець». Для додаткової аргументації залучаємо й переклади російською мовою.

Марія Венгренівська, Роман Осадчук – досвідчені й відомі перекладачі, доробок яких охоплює переклади десятків творів багатьох авторів та з різних мов. Окрім того, обидва вони – лауреати Премії імені Григорія Сковороди (почесна відзнака, якою нагороджує Посольство Франції в Україні за кращий переклад із французької мови на українську).

М. Дюрас, А. Гавальда – письменниці, які яскраво символізують французький літературний фемінізм т. зв. «третьої хвилі», який зародився у 90-ті роки минулого сторіччя і співіснував одночасно з «другою хвилею», а їхні українські переклади, на нашу думку, є цікавими щодо перспективи перекладацького аналізу.

1984 року М. Дюрас написала один із найбільш відомих романів «Коханець», за який згодом удостоєна Гонкурівської премії. Поділяючи в той час позиції постструктуралістського фемінізму, вона разом з іншими представницями цієї течії (Л. Ірігаре, А. Фук) заперечила запропоновану С. де Бовуар політику егалітарної раціональності, висуваючи на противагу їй політику відмінності, яка полягала в тому, що її прихильниці виступали за зміщення фокусу політики фемінізму з критики та протесту на утвердження позитивних альтернативних цінностей [1].

А. Гавальда написала роман «Я його кохала» 2002 року – через вісімнадцять років після появи «Коханця» М. Дюрас. Незважаючи на заперечення самої авторки, більшість критиків її творчості ставить її поряд з іншими французькими письменницями-феміністками, аргументуючи свою позицію наявністю у її творах «жіночого» письма (*l'écriture féminine*). А. Гавальда ж наполягає, що йдеться не про «жіноче» письмо, а про «*l'écriture des mamans*» [6]. Авторка пояснює свою творчу манеру письма як письмо матусь. Вона пише, що матусі не мають часу, їм нема коли гратися в приховування чогось, їм треба писати поспіхом.

Незважаючи на те, що, на перший погляд, аналізовані французькі «жіночі» романи дуже різняться між собою технікою та стилем викладу, роман М. Дюрас можна назвати романом-оповіддю, а роман А. Гавальди є майже суцільним романом-діалогом, усе ж основні сюжетні лінії, настрої головних героїнь та їхні життєві ситуації дуже схожі.

Інтрига порівняльного аналізу стратегій перекладу аналізованих двох французьких романів виникає вже із самого початку ознайомлення з ними, тобто з назви творів. Це стосується насамперед роману А. Гавальди «Je l'aimais», оскільки однозначність й адекватність перекладу назви роману М. Дюрас «L'amant» – «Коханець» («Любовник») в українського перекладача Романа Осадчука й російських перекладачок Ніни Хотинської та Ольги Захарової не викликає запитань. Що ж до роману А. Гавальди «Je l'aimais», то тут інтригу граматичного характеру оригіналу твору доповнює інтрига сюжетного плану.

Перша згадана інтрига – граматична – полягає в тому, що під час перекладу французької назви *je l'aimais* можна подати аж чотири його варіанти, які, з граматичного боку, будуть цілком правильними: *я його любив*, *я її любив*, *я його любила*, *я її любила*. Усе це пов'язано з тим, що, на відміну від української та російської мов, французький минулий час незавершеної дії *imparfait* не має маркерів, які давали б змогу визначати (за допомогою закінчень, як в українській та російській мовах) осіб жіночого та чоловічого родів: *j'aimais* – *я любив/любила* (*я любил/любила*). Окрім того, у французькому виразі «*je l'aimais*» неможливо визначити родову належність займенника-прямого

додатка, оскільки дієслово *aimer* починається з голосного звуку й, відповідно, відбувається злиття: *le/la + aimer = l'aimer*.

Цікаво, як проблему інтерпретації назви роману А. Гавальди «*Je l'aimais*», розв'язували автори перекладів різними мовами:

1. *Я його любила/кохала*: «*Я його кохала*» (українською), «*Miloval som ju*» (словацькою) та «*Jag älskade honom*» (шведською);

2. *Я її любив*: «*La ataba*» (іспанською), «*Ich habe sie geliebt*» (німецькою), «*Kochałem ją*» (польською);

3. *Я її любив. Я його любила*: «*Я её любил. Я его любила*» (російською), тобто подаються експліцитно два варіанти (і хай читач визначається, читаючи роман).

4. *Я його/її/когось любила/любив*: «*Io l'amavo*» (італійською) та «*Someone I loved*» (англійською), що дає змогу зберегти інтригу двозначності трактування назви.

Не допомагає перекладачам однозначно розв'язати цю дилему й сюжетна лінія роману А. Гавальди «*Je l'aimais*». Незважаючи на те, що головною героїнею твору є Хлоя, від імені якої і ведеться оповідь, а події роману починають розвиватися навколо нещасливого кохання Хлої (її з двома дітьми щойно залишив чоловік Андрієн, якого вона кохала й усе ще кохає), усе ж поступово сюжетна лінія перелаштовується у сповідь про колишнє кохання свекра Хлої – П'єра. Після прочитання роману А. Гавальди «*Je l'aimais*» виникає відчуття певного дуалізму, оскільки історія кохання, яку П'єр розповідає своїй невістці Хлої, за своєю інтригою розвитку, силою почуттів, точністю та багатогранністю опису образу П'єра як збірною образу чоловіка-коханця виходить на перше місце, змушуючи читача відсунути на другий план почуття та переживання головної героїні роману – Хлої.

М. Венгренівська вибрала однозначний варіант «*Я його кохала*», наголошуючи на «жіночій» сюжетній лінії, а Є. Клокова використала синтаксичні трансформації, зробивши обидва варіанти тлумачення задуму авторки експліцитними – «*Я её любил, Я его любила*».

Приклади стратегій, які використовують перекладачі/перекладачки для нейтралізації/нівелювання гендерної маркованості оригіналу твору, можна побачити і в українському та російському перекладах роману М. Дюрас. Так, авторка роману «*Коханець*» докладно описує зовнішній і, зокрема, внутрішній стан жінок Сайгону, які очікують на те, що вони ще зустрінуть своє кохання і переживатимуть справжній роман:

*...Elles attendent. Elles s'habillent pour rien. Elles se regardent. Dans l'ombre de ces villas, elles se regardent pour plus tard, **elles croient vivre un roman**, elles ont déjà les longues penderies pleines de robes à ne savoir qu'en faire, collectionnées comme le temps, la longue suite des jours d'attente* [12, 27].

Певну неточність чи свідоме нівелювання «гендерної маркованості» допускає Р. Осадчук, передаючи цей стан душі жінок, котрі очікують:

*...Жінки чекають. Марно чепуряться. Вдивляються в дзеркала. У напівтемряві білих вілл вони розглядають себе на потім, **гадаючи, що їхнє життя – роман**, вони вже мають повні шафи суконь і не знають, що з ними робити, вони нанизують сукні на вішаки, одну за одною, як на вервечку часу – довгі-предовгі дні чекання* [10, 23].

Неточність, що призводить до зникнення важливої психологічної деталі, виявляється в перекладі французької інфінітивної конструкції *elles croient vivre un roman* – **гадаючи, що їхнє життя – роман**. Адже авторка довго розповідає про жінок Сайгону, котрі виглядають коханців, чепуряться, заглядаючись на себе в дзеркало. Так, М. Дюрас, на нашу думку, підводить до кульмінаційного для цих (а, може, і не тільки цих) жінок моменту – надії та сподівання на те, що вони ще переживуть хоча б якийсь чи хоча б ще один роман у своєму житті. Набагато точніше стан душі жінок Сайгону в українському варіанті перекладу був би переданий так: *сподіваючись, що вони ще переживуть роман*. Адже йдеться про надію цих жінок на майбутнє, а не про констатацію, що їхнє життя – це вже роман.

Аналіз українського тексту роману Маргеріт Дюрас «*Коханець*» засвідчує, що стратегії перекладу, які використав перекладач, у багатьох випадках не дають йому можливості повністю передати гендерну маркованість оригіналу. Роман просто пронизаний описами багатьох речей, які або стосуються самих жінок, або ж на які жінки звертають особливу увагу: предметів одягу – суконь, капелюшків, взуття; зовнішності – обличчя, волосся; психологічного стану жінки в різних життєвих ситуаціях; приміщень – кімнат, квартир, будинків.

Так, у романі неодноразово йдеться про помешкання, куди молода дівчина часто приїздить зі своїм коханцем-китайцем, і яке Дюрас називає «une garçonnière». Однак Роман Осадчук не знайшов кращого варіанта перекладу цього слова, як «квартира»:

Elle lui dit qu'elle ne veut pas qu'il lui parle, que ce qu'elle veut c'est qu'il fasse comme d'habitude il fait avec les femmes qu'il emmène dans sa garçonnière [12, 49].

Дівчина просить його нічого більше не говорити, вона тільки хоче, щоб він робив усе як завжди, коли приводить жінок до себе на квартиру [10, 42].

У французькій мові слово «une garçonnière» містить у собі конотацію вульгарності, адже йдеться не про звичайну квартиру, а про квартиру одинака чи одиначки, яка може слугувати любовним утіхам. Для українських читачів ця гендерна маркованість зникне.

Подібну невідповідність оригіналу можна простежити в цьому випадку й у російськомовному варіанті перекладу:

Она просит его ничего больше не говорить, хочет, чтобы он все делал как с другими женщинами, которых приводит сюда [11, 12].

Наведений приклад показує, що в російському варіанті взагалі відсутнє слово «квартира», воно замінено прислівником «сюда». Однак в інших випадках російські перекладачки Н. Хотинська й О. Захарова використовують під час перекладу слово «гарсоньерка»:

Nous retournons à la garçonnière [12, 78].

Повертаємось на його квартиру [10, 70].

Мы идем в гарсоньерку [11, 21].

В українському варіанті варто було також використати слово «гарсоньерка», вдаючись до стратегії «виноски» (*footnoting*) (за Л. фон Флотовим), щоб пояснити, про який саме тип квартири йдеться. Можливим варіантом перекладу могло б стати слово «кавалерка», яке існує в галицькому діалекті української мови (від пол. *kawalerka* – квартирка незаміжного чоловіка чи жінки).

У перекладах не лише нівелюються, а й інтенсифікуються гендерні позиції щодо фемінності або маскулінності. Це простежується в перекладі роману А. Гавальди «Je l'aimais» під час відтворення образів жінок і чоловіків. Серед них виділяється образ П'єра, якого письменниця наділяє численними авторитарними маскулінними рисами характеру та поведінки – йому ніколи ніхто навіть не намагається суперечити, він пишається своїм статусом «мачо». А. Гавальда його називає не інакше, як *vieux con, monstre, bulldozer, un peu machiste, égoïste, le besogneux et le laborieux*:

– *Tu penses que je suis un vieux con?* [13, 57]

– *Думаєш, я старий дурень?* [9, 79]

– *Считаешь меня старым дураком?* [8, 15]

Французький вираз «*vieux con*», який загалом визначальний у вимальюванні письменницею образу П'єра, М. Венгренівська та О. Клокова перекладають як «старий дурень» («старый дурак»), «старий шкарбан» («старый дурак»):

– *Encore un truc de vieux con, non ?* [13, 63]

– *Ще один вибрик старого шкарбана?* [9, 88]

– *Еще одна причуда старого дурака, да?* [8, 18]

Тобто під час перекладу французького слова «*un con*» та словосполучень із ним перекладачки переважно віддають перевагу варіанту «дурень» («дурак»).

Такий переклад слова «*un con*» призвів до певної десексуалізації тексту й до «демаскулінізації» рис образу П'єра, якого А. Гавальда намагалася представити не просто підстаркуватим дідуганом, а справжнім мачо, і якого в російськомовному варіанті можна було б назвати «старий кобель/хрен», а в українському «старий хрін», «старий жеребець». Подібну гендерну неадекватність, на нашу думку, можна пояснити, тим, що укладачі двомовних словників, дотримуючись «цнотливих» цензурних настанов, першим значенням слова «con» дають «дурень», «ідіот», «дурний», а значення «жіночого статевого органу» йде останнім. Натомість для франкофонів це слово, навпаки, передусім містить у собі значення «жіночий статевий орган» і, як результат, уходить до складу численних фамільярних і просторічних виразів.

Структурно-стилістичний аналіз перекладів французьких творів показав, що було пропущено і не перекладено окремі абзаци чи окремі речення, невідтворено значущі слова та речення, що, за Л. фон Флотовим свідчить про використання стратегії «пограбування» (*hijacking*). Простежуємо це насамперед у Романа Осадчука, в Ніни Хотинської та Ольги Захарової при перекладі роману М. Дюрас «Коханець»:

La peau est d'une somptueuse douceur. Le corps. Le corps est maigre, sans force, sans muscles, il pourrait avoir été malade, être en convalescence, il est imberbe, sans virilité autre que celle du sexe, il est très faible, il paraît être à la merci d'une insulte, souffrant [12, 49].

Шкіра має дивовижний запах. Його тіло. Худе, кволе, позбавлене м'язів, неначе тіло хворого, що проходить лікування, безволосе, у ньому немає нічого чоловічого, окрім статі, він дуже крихкий, незахищений, стражденний [10, 43].

Восхитительно нежная кожа. Его тело. Худое, слабое, лишенное мускулов, словно тело больного или выздоравливающего, безволосое, в нем нет ничего мужского, кроме полового признака, такое хрупкое, незащищенное, страдающее [11, 12].

Стратегія «пограбування» у вигляді неповноти передачі перекладачами значення речення «*il paraît être à la merci d'une insulte*» призводить до послаблення чоловічих рис героя-коханця, до завуальовування його хиб та фізичних вад. Окрім того, Р. Осадчук вочевидь свідомо (і, не виключено, підсвідомо – суто через чоловічу солідарність) перекладає слово «sexe» як «стать», так ще раз намагаючись не наголошувати на фізичній недолугості героя як чоловіка.

Висновки. Проаналізовані в межах гендерно орієнтованих стратегій приклади засвідчують, що в цьому разі, можливо, не доцільно говорити про свідомо вибрані перекладачами чіткі стратегії феміністичного чи маскулінного перекладу. Адже в українському перекладознавстві й у практиці сучасного художнього перекладу дискусійність проблем чутливих щодо гендеру стратегій перекладу не набувала тої гостроти, яка простежується останніми десятиріччями на Заході. Тим не менш, гендерна ідентичність самих перекладачів підштовхує їх до використання (свідомо чи несвідомо) певних елементів гендерно обумовлених стратегій, що впливає на гендерну адекватність перекладу. Відтак, приступаючи до перекладу творів, особливо текстів, які належать до «жіночого» письма, під час вибору обранні стратегій перекладу потрібно усвідомлювати й ураховувати потенційну гендерну маркованість усіх, навіть найприхованіших, смислових рівнів тексту.

Список використаної літератури та

1. Хрестоматия феминистских текстов. Переводы [Электронный ресурс] / под ред. Е. Здравомысловой, А. Темкиной. – СПб. : Дмитрий Буланин, 2000. – 304 с. – Режим доступа : http://philos.nsu.ru/study/Xrest_fem_texts.pdf
2. Flotow L. Feminist Translation: Context, Practices and Theories / L. Flotow // TTR 4, 2. – 1991. – P. 69–84.
3. Godard B. Theorizing Feminist Discourse/Translation / B. Godard // Translation, History and Culture / Susan Bassnett & André Lefevere (eds.). Londres y Nueva York : Pinter. – 1990. – P. 87–96.
4. Henitiuk V. Translating Woman : Reading the Female through the Male / V. Henitiuk // Meta 44: 3. – 1999. – P. 469–484.
5. Massardier-Kenney F. Towards a Redefinition of Feminist Translation Practice / F. Massardier-Kenney // The Translator 3.1. – 1997. – P. 55–69.
6. Svensson M. Une analyse des personnages masculins et féminins dans *Ensemble, c'est tout* et *Je l'aimais* d'Anna Gavalda [Electronic resource] / M. Svensson. – Mode of access : <http://hh.diva-portal.org/smash/.../FULLTEXT01>
7. Une analyse des personnages masculins et féminins dans *Ensemble, c'est tout* et *Je l'aimais* d'Anna Gavalda [Electronic resource]. – Mode of access : <http://hh.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:437255>

Джерела ілюстративного матеріалу

8. Гавальда А. Я ее любил. Я его любила / А. Гавальда ; пер. с фр. Е. Клоковой. – Москва : Астрель, 2011 ; Киев : ЦНМЛ, 2011. – 52 с.
9. Гавальда А. Я його кохала / А. Гавальда ; пер. М. Венгренивська. – К. : Неопалима купина, 2006. – 232 с.
10. Дюрас М. Коханець / М. Дюрас ; пер. з фр. Р. Осадчук ; ред. пер. І. Березовський. – К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2009. – 127 с.
11. Дюрас М. Любовник [Электронный ресурс] / М. Дюрас. – М. : Флюид, 2007. – 39 с. – Режим доступа : [Ronja_Rovardotter;OCR&SpellCheck:golma1](http://www.ronja-rovardotter.com/OCR&SpellCheck:golma1)
12. Duras M. L'Amant / M. Duras. – Paris : Les éditions de Minuit, 1984. – 147 p.
13. Gavalda, Anna, Je l'aimais / A. Gavalda. – Paris : Le dilettante, 2002. – 159 p.

Статтю подано до редколегії
15.03.2012 р.